

พูปอน “รากมหัศจรรย์”

ทุกอย่างในธรรมชาติต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดเช่นกัน ไม่ต่างกับมนุษย์ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคม บางครั้งอาจทำได้ดีกว่าเราอีก เช่น ต้นไม้ เมื่อสูงใหญ่ขึ้น ก็จะมีปัญหาในการพุงลำต้นเพื่อไม่ให้โคนล้มได้ง่าย จึงต้องมีการพัฒนาบริเวณโคนต้นให้แข็งแรง คือ รากค้ำยันของต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ โดยส่วนที่ยื่นออกนอกลำต้นทางโคนของต้น ซึ่งติดกับรากแขนงของไม้ยืนต้น อันเนื่องจากการงอกหรือเกิดขึ้นของต้นไม้งอกอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ที่ซึ่งรากแก้วไม่สามารถขนโซลงไปในดินได้ จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงลักษณะของรากเป็นพูปอนเพื่อช่วยค้ำยันให้ต้นไม้มีความแข็งแรงขึ้น ช่วยดูดซับน้ำและช่วยลดแรงสั่นสะเทือนให้กับต้นไม้ เพื่อให้อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสมได้ เรียกว่า “พูปอน” (Buttress)

นอกจากทำหน้าที่สำคัญในการพุงลำต้นแล้ว พูปอนยังทำหน้าที่ดักเก็บเศษซากพืชซากสัตว์บนผิวดินที่จะย่อยสลายกลายเป็นแร่ธาตุให้กับต้นไม้ นำอัศจรรย์มาก ต้นไม้บางชนิดมีพูปอนสูงถึง 3 เมตร นับว่าเป็นตัวอย่างของการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดได้เป็นอย่างดี

ทำไมต้นไม้ต้องสร้างพูปอน ก่อนอื่นต้องรู้ไว้ก่อนว่าในป่าเขตร้อน สภาพอากาศในป่าจะร้อนและมีความชื้นสูง ทำให้ใบไม้กิ่งไม้และอินทรีย์สารต่างๆ ถูกย่อยสลายอย่างรวดเร็วกลายเป็นแร่ธาตุสะสมอยู่ในบริเวณผิวดิน ครั้นเข้าสู่ฤดูมรสุมฝนที่ตกลงมาอย่างหนักก็จะชะเอาสารอาหารเหล่านี้หายไปกับสายน้ำ คงมีแร่ธาตุน้อยเท่านั้นที่จะซึมลงในดิน เมื่อแร่ธาตุต่างๆอุดมสมบูรณ์อยู่เฉพาะบริเวณผิวดิน ประกอบกับระบบรากพืชส่วนใหญ่จะกระจายอยู่เป็นวงกว้างตื้นๆ ใต้ผิวดินเพียงเล็กน้อย เพื่อดูดซึมอาหารแร่ธาตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นไม่ว่าต้นไม้จะสูงใหญ่ขนาดไหนก็ล้วนมีรากแผ่ลงไปไม่ถึงลึกนัก(ยกเว้นรากแก้ว) พืชจึงขยายส่วนโคนลำต้นให้แผ่ออกเพื่อเป็นส่วนค้ำยันลำต้นไม่ให้โคนล้มได้ง่ายยามเผชิญกับลมพายุ นอกจากนี้พูปอนยังเป็นการปรับตัวอันฉลาดหลักแหลมยิ่งของพืช เพื่อชดเชยระบบรากที่อยู่ตื้น ซึ่งช่วยให้พืชดูดซึมอาหารแร่ธาตุได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้นอีกด้วย

เราอาจพบต้นไม้ที่สร้างพูปอนนั้นไม่ได้อยู่ตามริมลำน้ำหรือบริเวณที่มีความชื้นมาก แต่เนื่องจากใต้พื้นดินบริเวณนั้นมีก้อนหินน้อยใหญ่มากมายที่รากไม่สามารถแทงลงไปยึดเพื่อพุงลำต้นได้ จึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนด้วยการสร้างพูปอนขึ้นมา

หากพบเห็นต้นไม้ใดมีพูปอนขนาดใหญ่ล่ะก็! จงอย่าสงสัยเลยดัง แล้วค่อยๆหาที่ชุ่มฉ่ำ ไม่แน่ว่าเราจะได้พบเห็นสัตว์ป่าบางชนิดที่เข้ามาหลบอาศัยชั่วคราวอยู่ก็ได้

ต้นยวน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Koompassia excelsa* Taub.

ชื่อวงศ์ Caesalpiniaceae

ชื่ออื่น ยวนผึ้ง (ชุมพร) ตอแล (พัทลุง)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ลำต้น ต้นยวนเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้น
ชะลูด เปลือกตรง สูงถึง 50 เมตร โคนต้นเป็นพูพอน
(buttress) สูง เปลือกเรียบ

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว หูใบ
เล็กมากยาว 2-4 มิลลิเมตร ใบย่อยมี 7-11 ใบ เรียงสลับ
เล็กน้อย ใบมนกว้าง 1-2 เซนติเมตร ยาว 3-5 เซนติเมตร
หลังใบเกลี้ยง ท้องใบมีขนนุ่มๆ ปกคลุมบางๆ ตลอด

ดอก มีขนาดเล็กจำนวนมาก กลิ่นหอม มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอก อย่างละ 5 กลีบ กลีบดอกสีขาว
มีขนาดยาวกว่ากลีบเลี้ยงเล็กน้อย มีเกสรตัวผู้ 5 อัน ค่อนข้างสั้น ฝักแบนรูปบรรทัดกว้าง 1 เซนติเมตร ยาว 2-
3 เซนติเมตร ออกดอกเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ผลแก่เดือนกรกฎาคม-สิงหาคม

ประโยชน์

- ใช้เป็นไม้ก่อสร้างภายใน เนื่องจากเนื้อไม้ ไม่แข็ง แกร่งมากนัก จึงเหมาะที่จะอยู่ในร่มหรือใช้ทำ
เฟอร์นิเจอร์ ซึ่งจะมีระยะเวลา ใช้งานได้ทนทานกว่าที่จะนำไปใช้เป็นไม้ก่อสร้างภายนอกอาคาร

ข้อมูลเพิ่มเติม

ต้นยวนมีการกระจายพันธุ์ในป่าดิบชื้นทางภาคใต้ ในเขตจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่ความ
สูงจากระดับทะเลปานกลาง 50-400 ม. ชอบพื้นที่ค่อนข้างชุ่มชื้นตามหุบเขา

ต้นยวนเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่สูงมาก ดอกมีกลิ่นหอมตรงกับความต้องการของผึ้ง จะพบว่าผึ้งหลวง
รังขนาดใหญ่เกาะอยู่บนต้นยวนเป็นประจำ บางต้นมีเกาะอยู่หลายรังจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า ยวนผึ้ง ซึ่งผู้หา
น้ำผึ้งชายมักจะหาน้ำผึ้งจากต้นยวนผึ้งเสมอ โดยจะพบว่าตามป่าดิบชื้น ในที่ราบมีผู้ไปดอกทอยไว้บนต้นยวน
แทบทุกต้น เพื่อปิ่นเอาน้ำผึ้ง

อ้างอิง ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น

http://www.tistr.or.th/t/publication/page_area_show_bc.asp?i1=65&i2=8

26/3/2556 เวลา 15.15 น.

